

Det Dyreetiske Råd

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

15. december 1998

Udtalelse om avl af dyreracer, hvor fødselsvanskeligheder vil forekomme hyppigt

I brev dateret 18. september 1998 anmoder Justitsministeriet Det Dyreetiske Råd om en udtalelse vedrørende avl af dyreracer, hvor fødselsvanskeligheder vil forekomme hyppigt. Anledningen er en henvendelse fra Det Veterinære Sundhedsråd. I forlængelse af DR-TV's udsendelse "Journalen" blev en gårdejer, der er opdrætter af Belgisk Blåhvidt kvæg, anmeldt af flere dyreværnsorganisationer som følge af, at det ofte er nødvendigt at forløse køerne ved kejsersnit. Sagen blev forelagt Det Veterinære Sundhedsråd; men rådet finder ikke, at der i den pågældende sag er sket en overtrædelse af dyreværnsloven. Samtidig finder Sundhedsrådet det dog dyreværnsmæssigt betænkeligt at fortsætte avl med dyr, hvor et betydeligt antal fødselsvanskeligheder kan imødeses. Endvidere ser rådet gerne, at Det Dyreetiske Råd kommer med en udtalelse. (Skrivelser fra Det Veterinære Sundhedsråd er vedlagt som bilag 1).

Overvejelserne omkring avl af dyreracer, der med stor sandsynlighed kun kan føde ved kejsersnit, angår ikke kun Belgisk Blåhvidt kvæg. Der er f.eks. også visse hunderacer, hvor det samme gælder. I det følgende vil Det Dyreetiske Råd udtale sig med udgangspunkt i den aktuelle sag.

Baggrund

Belgisk Blåhvidt kvæg (BBK) er en kødkvægrace, der kommer fra Belgien og har været i Danmark siden 1972. Racen er bl.a. kendetegnet ved en arveligt betinget fordobling af muskulaturen. Forekomsten af dobbelt-muskulatur kræver, at begge forældredyr er bærere af det arvelige anlæg. Dobbeltmuskulatur opstår således ikke ved krydsning med andre racer.

En kalv med dobbeltmuskulatur vil også i fosterlivet være muskelmæssigt mere veludviklet end andre kalve, hvilket kan medføre kælvningsbesvær. Kælvningsbesværet forebygges eller afhjælpes ved at foretage kejsersnit. Der er stor variation mellem danske BBK besætninger, hvad angår anvendelsen af kejsersnit. Landsforeningen for BBKs talmateriale fra '93 til '98 viser, at andelen af kælvninger foretaget ved kejsersnit i de enkelte besætninger varierer fra 0% til 94% med et gennemsnit på 54%. Hos andre kødkvægracer foregår i gennemsnit mellem 1% og 3% af kælvningerne ved kejsersnit. Rådet har af Landskontoret for Kvæg fået oplyst, at ingen af de andre kødkvægracer har en hyppighed af kejsersnit, som kommer i nærheden af, hvad der ses hos BBK. Køer af racen Piemontese kræver dog oftere hjælp til kælvninger end køer af de øvrige kødkvægracer, men uden at dette medfører en højere frekvens af kejsersnit.

I 1997 var der i Danmark 524 renracede BBK. Racen bruges i stor udstrækning til krydsning med malkekvægracer med det formål at øge tyrekalvenes slagteværdi. Dobbeltmuskulatur opstår ikke ved sådanne krydsninger, idet kun tyren er bærer af det arvelige anlæg. Der kan dog alligevel opstå problemer ved førstegangskælvninger. Landbrugets Rådgivningscenter anbefaler derfor, at tyre af racerne BBK og Piemontese alene anvendes til inseminering af køer og ikke af kvier.

I Sverige har man forsøgt at forbyde BBK. Dette er dog ikke muligt ifølge EUs regler, idet racen er godkendt i en anden medlemsstat, nemlig Belgien.

Inden for dansk kvægbrug gav den førømtalte TV udsendelse, hvori avl af BBK beskrives, anledning til selvransagelse. For at imødekomme kritikken fra offentligheden har Landsforeningen for Belgisk Blåhvidt Kvæg i Danmark udarbejdet en omfattende handlingsplan, hvis mål det er at nedbringe andelen af kejsersnit hos BBK til ca. 10% i løbet af 5-10 år. (Handlingsplanen er vedlagt som bilag 2).

Etisk vurdering

Set ud fra en dyreværnsbetragtning er et professionelt udført kejsersnit en acceptabel løsning på et akut fødselsproblem. Der er ikke smerter forbundet med indgrebet, og der opstår sjældent varige skader. Dette forudsætter dog, at kejsersnittet indledes straks, dyret er i fødsel. Er afkommet først forgæves forsøgt forløst ved fremtrækning, er der tale om en helt anden situation, der medfører intens eller betydelig smerte hos såvel moderdyr som afkom og risiko for varige mén.

Rigtigt brugt kan kejsersnit afbøde de værste problemer for dyrene. Det er imidlertid ikke altid, at indgrebets tidspunkt og forløb er optimalt, hvilket medfører en øget risiko for problemer. Derfor må det være bedre for dyrene ikke at leve med en øget risiko for fødselsvanskeligheder.

Til et almindeligt kejsersnit bruges lokalbedøvelse, evt. beroligende stoffer, samt antibiotika og evt. smertestillende medicin efter operationen. Avl på produktionsdyr, hvor kejsersnit kan forventes, er således ikke i overensstemmelse med bestræbelserne på at nedsætte eller undgå medicinanvendelse i landbruget.

Ud fra en etisk betragtning bør sunde dyr være et højt prioriteret mål for al husdyravl. I begrebet sundhed indgår bl.a., at dyrets basale funktioner er intakte, fx. at det kan stå, gå, æde og føde selv. Derudover har husdyravl til formål at forbedre husdyrenes produktionsegenskaber. Nogle gange kan der opstå en konflikt mellem avl for sundhed og avl for produktion. Dette er klart tilfældet for BBK. Man har her af hensyn til produktionen af højkvalitets oksekød bevidst fremavlet dyr med dobbeltmuskulatur og dermed dyr, hvis evne til selv at kæleve er stærkt nedsat. Dette er ikke etisk acceptabelt. Da den pågældende form for kødproduktion ikke kan anses for at opfylde et væsentligt, endsige vitalt, menneskeligt behov, bør hensynet til dyrenes sundhed klart komme i første række.

Det Dyreetiske Råd anser det som noget meget positivt, at erhvervet gennem en handlingsplan forsøger at ændre BBK i retning af færre kælvningsvanskeligheder. Rådet har hos professor Lars Gjøøl Christensen indhentet en fagkyndig vurdering af den foreliggende handlingsplan (vedlagt som bilag 3).

Et centralt element i planen er et forsøg på at fremavle BBK, som kan føde uden brug af kejsersnit. Der skal både ske en udvælgelse af dyr, som er født på naturlig vis, og af kvier på baggrund af bækkenbundsmålinger. Den faglige vurdering fra Lars Gjøøl Christensen peger dog på, at dette ikke er den mest effektive strategi. Samtidig må man forvente et stærkt stigende antal vanskelige fødsler, idet man forsøger at undgå brugen af kejsersnit. Dette må anses for stærkt betænkeligt set udfra en dyreetisk synsvinkel.

Et enkelt punkt i handlingsplanen ser dog meget lovende ud. Det går ud på at frasortere bærere af genet for dobbeltmuskulatur på grundlag af en DNA prøve. Dette vil være effektivt, og må ud fra en etisk betragtning anses for at være en god strategi, idet dyrene derved ikke længere vil have den dobbeltmuskulatur, som skaber alle problemerne.

Konklusion

Efter Det Dyreetiske Råds opfattelse er det etisk uacceptabelt at avle på dyr, hvor hyppige fødselsvanskeligheder kan forudses.

På baggrund af den stigende opmærksomhed og forståelse for de etiske aspekter i dyrehold - også indenfor landbrugserhvervet - bør det påhvile erhvervet selv ad frivillighedens vej at løse problemerne. Hvis ikke man vælger helt at holde op med at avle på BBK, bør man sætte en effektiv handlingsplan i værk. Et centralt element i en sådan plan kunne være, at man fravælger dyr, som bærer det gen, der medfører dobbeltnuskulatur.

Justitsministeren bør tage kontakt til Landsudvalget for Kvæg og Landsforeningen for Belgisk Blåhvidt Kvæg i Danmark med henblik på indgåelse af en frivillig aftale.

Rådet har indhentet oplysninger fra følgende personer:

Holger Bolvig Nielsen, formand for Landsforeningen for Belgisk Blåhvidt Kvæg, Mogens Hansen, landskonsulent ved Landskontoret for Kvæg, Lars Gjøøl Christensen, professor ved den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole.

Bilag 1: Skrivelser fra Det Veterinære Sundhedsråd

Bilag 2: Handlingsplan for Belgisk Blåhvidt Kvæg i Danmark

Bilag 3: Vurdering af den foreslåede handlingsplan, v/ Lars Gjøøl Christensen